

Jeugdleiders in gesprek over de heilzame relevantie van Jezus

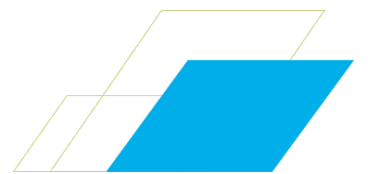
Sabine van der Heijden
Lectoraat Theologie CHE

Oktober 2021

In samenwerking met:

Wat een rijkdom hebben we met elkaar, als de jongeren dit allemaal zouden horen....

Introductie

Het lectoraat Theologie aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) doet onderzoek naar 'heil in missionaire initiatieven'. Jeugdwerk is in zekere zin ook missionair, omdat het niet vanzelfsprekend is dat kerkelijke jongeren zich het geloof eigen maken. We vroegen ons af hoe jeugdleiders aankijken tegen heil en de heilzame relevantie van Jezus in hun eigen leven en wat dit betekent voor hoe zij hun jeugdwerk doen.

Onderzoek en literatuur op het gebied van jeugdwerk gaat bijna altijd over het 'hoe' en zelden over het 'wat en waarom' van het jeugdwerk. Hetzelfde geldt voor toerusting door jeugdwerkorganisaties en het onderwijs over jeugdwerk aan de opleiding Theologie van het CHE. Jeugdwerk lijkt meer een agogische dan een theologische bezigheid.

In een vooronderzoek onder leidinggevendenden van christelijke jeugdwerkorganisaties en lokale jeugdwerkers bleek dat zij het belang van bezinning op de inhoud van het geloof herkennen. Dit leidde tot de actieve participatie van een aantal jeugdwerkorganisaties:

- Jong Protestant¹ (Arend-Jan Smits, die tevens op dit thema afstudeert aan de CHE)
- HGJB (Leantine Dekker en Anneke van Maanen)
- CGJO (Sanne Rabius, stagiaire van VIAA)
- Navigators LEF (Matthijs den Dekker)
- Youth for Christ (Corine Zonnenberg en Frank van der Wildt)

Zij deden de interviews die door mij werden uitgewerkt en geanalyseerd. Ik wil hier mijn dank uitspreken voor het werk van deze co-onderzoekers en de uitstekende samenwerking in het hele proces. Ook dank ik Sake Stoppels (lector) en Elly van der Berg die met mij meedachten in de opzet van het onderzoek en mijn collega's van de kenniskring van het lectoraat voor hun feedback in verschillende fasen van het onderzoek.

Het was ontzettend leuk om met elkaar aan dit onderzoek te werken. De gesprekken die gevoerd werden waren stuk voor stuk bijzonder mooi. Ik hoop iets daarvan over te brengen in dit rapport.

Sabine van der Heijden
Ede/Houten, oktober 2021
smevdheijden@che.nl

¹ Jong Protestant: onderdeel van het Landelijk Dienstencentrum van de Protestantse Kerk Nederland, HGJB: Hervormd Gereformeerde Jeugd Bond, ook van de Protestantse Kerk Nederland, CGJO: Christelijk Gereformeerde Jeugdwerk Organisatie, Navigators LEF: LEF richt zich op tienerleiders, Navigators en Youth for Christ (YfC) zijn parakerkelijke organisaties. YfC participeerde met lokale jongerencentra waar professionals zich richten op jongeren op straat.

Samenvatting

In het voorjaar van 2021 voerden 34 jeugdleiders in kleine groepjes drie opeenvolgende gesprekken over (1) hoe zij Jezus zien en hoe Hij heilzaam relevant is in hun leven, (2) wat zij hiervan belangrijk vinden dat jongeren ontdekken en hoe zij hen hierbij helpen en (3) hoe zij wat ze in de eerste twee gesprekken ontdekten kunnen versterken. Het was een waarderend onderzoek, waarbij gezocht werd naar voorbeelden van wat blijkt te werken.

De gesprekken werden zowel door de deelnemers als door de co-onderzoekers van de vijf jeugdwerkorganisaties die deze leidden als bijzonder mooi ervaren. Ze vonden het verrijkend om zowel zelf aan het denken gezet te worden als elkaars verhalen te horen. Het bij elkaar benoemen hoe zij Jezus aan de jongeren laten zien was bemoedigend. De deelnemers gaven aan dat ze vaak praktisch bezig zijn en het enorm waarderen zo persoonlijk met elkaar over Jezus te praten. Ze willen dit vaker en met meer jeugdleiders doen.

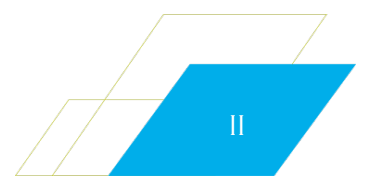
De eerste gespreksronde liet zien dat de heilzaamheid van Jezus voor de meeste deelnemers in de eerste plaats ligt in de persoonlijke relatie die zij met Hem hebben en zijn nabijheid in hun leven. Voor de meesten hangt dit ook samen met de verzoening die Jezus brengt en waarmee Hij de relatie met de Vader herstelt. Voor alle jeugdleiders is Jezus een voorbeeld dat hen inspireert in het liefhebben van anderen. Voor een kleinere groep is Hij ook de overwinnaar op het kwaad. Leven met Jezus geeft het leven zin, geeft hoop, perspectief en soms heling in situaties van lijden en gebrokenheid. Je identiteit vinden in Christus, erop vertrouwen dat Hij je leidt en bij je is en vergeeft wat je verkeerd doet, geeft rust.

In de tweede gespreksronde bleek dat jeugdleiders geloven dat het ook voor de jongeren heilzaam is Jezus te leren kennen. Zij helpen hen hierbij door (1) relaties met de jongeren op te bouwen waarin zij door hun interesse in hen Jezus' liefde laten zien; (2) persoonlijke gesprekken met jongeren te voeren, tijdens én buiten de programma's; (3) sámen met de jongeren te ontdekken wie Jezus voor hen is; (4) hun eigen ervaringen met Jezus met de jongeren te delen; (5) de jongeren te helpen zélf de Bijbel te lezen en (6) zowel met als voor de jongeren te bidden. De jeugdleiders laten iets van God zien door hun liefde en passie, enthousiasme, authenticiteit en door hun levensstijl. In de diversiteit van de jeugdleiders is de veelkleurigheid van God zichtbaar. Liefdevolle acceptatie is het kernthema in dit tweede gesprek.

De jeugdleiders willen de volgende werkzame factoren die zij vonden in de eerste twee gesprekken versterken, zo bleek uit de derde ronde:

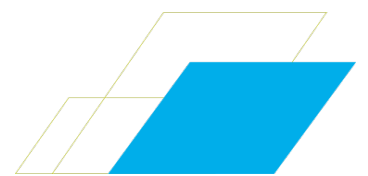
1. Hun eigen geloof delen met de jongeren; hiervoor is met name nodig dat zij zich meer bewust zijn van het belang hiervan, dat ze zelf blijven groeien in hun geloof en met elkaar oefenen in het delen van hun ervaringen. Leren werken met de 'hermeneutische driehoek' tussen God, henzelf en de jongere kan daarbij een goed hulpmiddel zijn.
2. Investeren in persoonlijke relaties met jongeren, dichtbij hun leefwereld blijven en een positieve sfeer creëren. Hiervoor is nodig dat elke jeugdleider verantwoordelijk is voor een klein groepje jongeren, ze bewust bouwen aan deze persoonlijke relaties en de sfeer in de groep en niet alleen praten, maar ook samen dingen doen.
3. De Bijbel kennen, hieruit leven en de Bijbel actueel en relevant maken voor jongeren. Ook hierin is bewustwording nodig en programma's die hen hierbij helpen.
4. Meer gebruik maken van de diversiteit in het team. Gesprekken als tijdens het onderzoek gevoerd werden, helpen hierbij.

De aanbeveling aan de jeugdwerkorganisaties is om de jeugdleiders op al deze punten helpen met bewustwording, toerusting en (bekendheid met) materialen. Daarnaast om in hun materialen en programma's (nog meer) te focussen op de verschillende manieren waarop Jezus heilzaam relevant is voor zowel het dagelijks leven als de eeuwigheid.

Inhoud

Introductie	III
Samenvatting	II
1. Doelstelling en werkwijze	1
2. Onderzoeksresultaten	4
1. Visie op Jezus in theologische (jeugdwerk)literatuur	4
2. Jezus in het leven van de jeugdleiders	5
2.1. Hoe zie je Jezus?.....	5
2.2. Hoe is Jezus heilzaam in je eigen leven?.....	6
2.3.. Motivatie voor jongerenwerk	9
Conclusies gesprek 1	10
3. Jezus laten zien aan jongeren	10
3.1. Wat vind jij belangrijk dat jongeren ontdekken over Jezus?	11
3.2. Wat doe je om hen dat te laten ontdekken?.....	11
3.4. Wat merken jongeren van Jezus door wie jij bent?.....	13
3.5. Wat voor effect heeft het handelen en zijn van de jeugdleiders op de jongeren?	13
Conclusie gesprek 2	14
4. Jeugdwerk versterken	14
Conclusie gesprek 3	19
5. Waardering van het proces van de drie gesprekken	20
5.1. Evaluatie van de deelnemers	20
5.2. Evaluatie van de onderzoekers	21
3. Reflectie en aanbevelingen	23
Theologische Reflectie	23
Conclusies en aanbevelingen	25
Bibliografie	27

1. Doelstelling en werkwijze

Doelstelling

Het onderzoek vertrok vanuit de *probleemstelling* dat jeugdwerkers, zowel professionals als vrijwilligers, hun jeugdwerk te weinig vormgeven vanuit de diepere doordenking van het heil in Jezus en de relevantie daarvan voor zowel henzelf als de jongeren waarmee zij werken.² De organisaties die hen begeleiden besteden veel aandacht aan het HOE van het jeugdwerk, maar begeleiden weinig in de doordenking van het WAAROM.

Hieruit kwam de volgende *vraagstelling* voort:

Wat ontdekken jeugdwerkers als zij met elkaar in gesprek gaan over de heilzame relevantie³ van Jezus voor hun eigen leven en wat deze betekent voor hoe zij hun jeugdwerk vormgeven? En hoe kunnen zij dit zó versterken dat de heilzame relevantie van Jezus voor jongeren meer betekenis krijgt?

Met als deelvragen:

1. Welke visies op de heilzame relevantie van Jezus vinden we in actuele theologische (jeugdwerk)literatuur?
2. Welke verhalen vertellen jeugdwerkers over hoe zij Jezus zien, hoe Jezus heilzaam is in hun eigen leven en wat dit betekent voor hun motivatie om met jongeren te werken? (Gesprek 1).
3. Welke verhalen vertellen jeugdwerkers over situaties waarin zij merken dat Jezus heilzaam relevant is voor de jongeren waar zij mee werken? (Gesprek 2).
4. Welke werkzame factoren⁴ komen naar voren in de verhalen die in deelvraag 2 en 3 verteld worden en wat betekenen deze voor hoe jeugdwerkers de manier waarop zij het heil van Jezus in het jeugdwerk vormgeven kunnen versterken? (Gesprek 3).
5. Wat betekent dit alles voor de dienstverlening van jeugdwerkorganisaties aan lokale jeugdwerkers? (Gesprek 3 en bespreking onderzoek door co-onderzoekers).

De *doelstelling* is dat jeugdwerkers effectiever worden in het jongeren helpen ontdekken wat de relevantie van het heil in Jezus is en de jeugdwerkorganisaties hun dienstverlening aan lokale jeugdwerkers kunnen verbeteren, met name toegespitst op de ontwikkeling van methoden om in gesprek te gaan over de 'waarom'-vraag.

Deelnemers

De jeugdwerkorganisaties participeerden actief door elk twee plaatselijke groepen⁵ te benaderen om mee te doen en met elke groep drie gesprekken te voeren. De plaatselijke groepen bestonden uit drie jeugdleiders: een betaalde kracht, een kadervrijwilliger en een jeugdleider.

De participerende jeugdwerkorganisaties vertegenwoordigen een groot deel van het werkveld:

- 4 gemeentes binnen de PKN (waarvan 2 uit de Gereformeerde Bond)
- 1 NGK-CGK-gemeente
- 1 evangelische gemeente

² Op basis van Stoppels (2019), Root (2011), eigen waarneming van de onderzoeker en vooronderzoek onder jeugdwerkers.

³ Het begrip heilzame relevantie hebben we bewust niet nader omschreven, omdat we benieuwd waren naar de interpretatie van de deelnemers, het wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 2.1.

⁴ Factoren waarvan de deelnemers merken dat deze bijdragen aan het behalen van het gewenste resultaat.

⁵ De CGJO heeft één gemeente geïnterviewd.

- 1 GKV-gemeente met evangelische invloeden
- 2 jongerencentra van Youth for Christ (verschillende kerkelijke achtergronden).

De meeste gemeentes zijn relatief groot. Verdeling over mannen en vrouwen en leeftijdsgroepen is ongeveer gelijk⁶. Op één na zijn alle deelnemers christelijk opgevoed, de meesten in een vrij orthodoxe kerk: gereformeerde bond, gereformeerde gemeente, vrijgemaakt- of christelijk gereformeerd. Twee van hen groeiden op in een evangelische gemeente en één als katholiek.

Werkwijze

Er is gekozen voor participatief actie-onderzoek vanuit de waarderende benadering (Masselink 2011). In deze benadering: (1) Vertellen deelnemers verhalen over situaties waarin het doel wordt bereikt; (2) Ontdekken ze wat de 'werkzame factoren' (succeservaringen) zijn die hiervoor zorgen; en (3) Denken ze na over hoe deze versterkt kunnen worden. De 'succeservaringen' die de deelnemers vertellen hoeven niet representatief te zijn voor hun algemene handelen. Wel zijn ze de basis om te 'dromen' over hoe de dagelijkse praktijk verbeterd kan worden.

De plaatselijke deelnemers participeerden actief door drie groepsgesprekken te voeren met enkele weken tussen elk gesprek en zo met elkaar een proces door te gaan.

In het eerste gesprek deelden zij **hun eigen verhalen** over hoe hun beeld van Jezus in de loop van hun leven veranderde en **hoe Jezus nu heilzaam relevant voor hen is**.

In het tweede gesprek reflecteerden ze op wat ze **willen dat jongeren ontdekken over Jezus** en wat zij **zelf doen om hen dit te laten ontdekken**.

In het derde gesprek kozen ze de belangrijkste **werkzame factoren** die uit de eerste twee gesprekken kwamen **en dachten na over hoe zij deze kunnen versterken**. Op deze manier leverden zij niet alleen waardevolle data voor het onderzoek, maar ontdekten zij zélf wat in hun praktijk blijkt te werken en wat zij daarmee willen doen.

De hoofdonderzoeker voerde eerst het interview met de co-onderzoekers, zowel om hen te laten ervaren hoe het gesprek gaat als om de gespreksopzet te testen. Deze proef-interviews zijn ook gebruikt als data. In totaal werden 30 gesprekken gevoerd met 34 deelnemers.

Gesprekken

De gesprekken zijn gevoerd op basis van een protocol voor een half-gestructureerd interview met een aantal hoofdvragen waar de co-onderzoekers op doorvroegen. De deelnemers deden zowel ter voorbereiding als tijdens de gesprekken enkele opdrachten op papier, na afloop stuurden ze een foto hiervan. De co-onderzoekers schreven na elk interview een *fieldnote*, waarin zij reflecteerden op zowel inhoud als proces van het gesprek.

De interviews zijn gehouden in de periode maart t/m juni 2021, in verband met corona ging dit via online video. De hoofdonderzoeker transcribeerde de interviews enigszins samenvattend in een lopend verhaal, codeerde in Atlas TI 9 en zette de belangrijkste uitkomsten voor elke groep in een schema. Vóór elk gesprek kregen de deelnemers de tekst van hun vorige interview en het schema voorgelegd, zowel om te verifiëren of dit correct was weergegeven als om te zorgen dat de gesprekken goed op elkaar aan zouden sluiten.

In dit rapport is een compilatie van alle antwoorden gemaakt. Dit heeft het gevaar dat het lijkt of alle uitspraken voor iedereen gelden, wat beslist niet het geval is, onderling zijn er grote verschillen.

Om de anonimiteit te waarborgen, maar ook te laten zien uit welke stroming de uitspraken komen,

⁶ 34 deelnemers waarvan 15 mannen en 19 vrouwen, 9 twintigers, 7 dertigers, 8 veertigers en 2 mensen van boven de 50.

zijn de deelnemers geanonimiseerd met een letter voor de organisatie en een cijfer voor de deelnemer: Jong Protestant: J, HGJB: H, CGJO: G, Navigators LEF: N, YfC: Y, co-Onderzoekers: O.

2. Onderzoeksresultaten

1. Visie op Jezus in theologische (jeugdwerk)literatuur

In zijn lectorale rede 'Heil zien in missionaire initiatieven' gaat Sake Stoppels in op de moeite die hedendaagse mensen hebben met de klassieke verzoeningsleer: verzoening door voldoening oftewel we worden gered omdat Jezus plaatsvervangend voor ons is gestorven. In hoeverre belijden christenen dit nog en beléven zij het ook werkelijk? Motiveert het hen om missionair te zijn? (Stoppels, 2019, p.16).

De Bijbel en traditie laten ons meerdere perspectieven zien: Het heil in Jezus is niet alleen (1) verzoening, maar ook (2) omvorming van ons menszijn en (3) overwinning van het kwaad. Het is als een binnentuin: wanneer je hieromheen loopt, zie je steeds een ander perspectief van dezelfde werkelijkheid. (Van den Brink, G & Van der Kooi, C., 2012, p.406).

We kunnen heil ook breder formuleren: "Alles wat het lichamelijke, geestelijke, sociale en/of maatschappelijke welzijn van mensen bevordert of herstelt of bijdraagt aan dagelijks functioneren, veiligheid en zekerheid en hen een hoopvol perspectief biedt, in het hier en nu en/of na dit leven." (Van Duffelen, E. en Roor B, 2021).

De visie op heil hoort bij de kern van de christelijke theologie. Root en Dean stellen dat een 'goede' theologische visie belangrijk is voor jongeren. Dit betekent dat deze theologie relevante dingen zegt over het leven zelf en de ultieme vragen zoals 'waarom ben ik er', 'waarom is God er' en 'wat is het waard om voor te leven en voor te sterven?' (Root, A. & Dean K.C., 2011, 22-23). Theologie is volgens Root relevant als het gaat over existentiële vragen die jongeren bezighouden, zoals 'we zijn maar kleine nietige mensjes in het universum, wat stellen we voor?' 'Ons leven is eindig, we gaan dood. Waarom leven we?' 'Wie houdt er van ons?', 'Waarom is er zoveel onrecht?', 'Wat gebeurt er met onze wereld die steeds verder vervuult?' Een 'arme' of 'verkeerde' theologie kan ervoor zorgen dat jongeren hun geloof verliezen, omdat het niet klopt met de werkelijkheid. De jeugdleider moet daarbij voortdurend heen en weer gaan tussen de vragen van jongeren en de theologische bronnen. Root noemt dit de hermeneutische schommel

Powell e.a. koppelen deze existentiële vragen aan de 'levenstaken' van jongeren: het ontwikkelen van hun identiteit en vervolgens het vormen van intieme relaties (Erikson, 1968). In de spannende levensfase van losmaking van de ouders, zoekt de jongere bewust of onbewust naar antwoord op de drie basisvragen van het leven: wie ben ik (identiteit), waar hoor ik bij (sociaal verband) en waar leef ik voor (doel, zingeving)? Als andere belangrijke vragen noemen zij: (1) Wie is Jezus in het totale verhaal van God en de mensen in de hele bijbel en wat is je eigen plek in dit verhaal? En (2) wat betekent heil, redding, voor je gedrag in het hier en nu: hoe daagt het hen uit het goede te doen? (Powell, K. 2016, hoofdstuk 2, Empatize with Today's Young people).

Zij ontdekten in hun onderzoek dat een van de zes principes van kerken waar jongeren zich thuis voelen het serieus nemen van Jezus is. Dit betekent dat deze kerken:

1. Minder praten over abstract geloof/dogma's en meer over de persoon en het werk van Jezus.
2. Minder gebonden zijn aan formules en vaste stappen om heil te verkrijgen en meer aan verhalen van verlossing waarin het evangelie handen en voeten krijgt in het dagelijks leven.
3. Minder nadruk leggen op de hemel later en meer op het leven hier en nu; Redding nodigt ons uit ons hier en nu anders te gedragen. Dus minder accent op geloof als 'zonde management' en meer als vernieuwing van het leven in alle aspecten. Niet alleen 'gered worden van' maar ook 'gered worden voor': het goede dat je wel doet als christen. (Powell, K., 2016, hoofdstuk 4. Take Jesus' Message Seriously).

2. Jezus in het leven van de jeugdleiders.

In het eerste gesprek vertelden de jeugdwerkers hoe zij Jezus zien, hoe Jezus heilzaam is in hun eigen leven en wat dit betekent voor hun motivatie om met jongeren te werken.

2.1. Hoe zie je Jezus?

De deelnemers hebben van tevoren een *mindmap* gemaakt rond de woorden *Jezus* en *heil*. In het interview wordt hen gevraagd een levenslijn te tekenen en daarop aan te geven wat hun beeld van Jezus is en hoe dit in de loop van hun leven is veranderd. Daarbij leggen sommige jeugdleiders het accent op de ontwikkeling van hun geloof en anderen op hun beeld van Jezus.

Geloofsontwikkeling

De verhalen die de deelnemers vertellen over hun geloofsontwikkeling laten veel variatie zien. Zo wordt O5 op haar achtste bevrijd van angst en paniekaanvallen. H5 wordt geraakt door een preek over Openbaring en gaat thuis op zijn knieën, waarbij hij diep ervaart dat Christus ook voor hem is gekomen. O4 komt op haar 18^e tot geloof, *'op een dieptepunt in mijn leven... en dan gaat het licht aan'*. Ook N6 heeft zo'n ingrijpende ervaring als ze als tiener depressief is en geraakt wordt in een preek. Bij Jezus vindt ze de weg uit de duisternis.

Twaalf deelnemers vertellen over doorslaggevende ervaringen buiten het reguliere kerkelijk jeugdwerk: een (Youth) Alpha-cursus, een kamp (HGJB, gezinskamp) of een conferentie of festival (Flevofestival, Kerstconferentie, Opwekking, Wereldjongerendagen, CWN, New Wine en Teenstreet).

Wat opvalt in deze verhalen is dat God met iedereen een andere weg gaat. Verschillende jeugdleiders benoemen dat de manier waarop je Jezus in je leven laat, veel te maken heeft met je persoonlijkheid. De invloed van predikanten/sprekers wordt een aantal keer genoemd, de invloed van jeugdleiders ook, maar minder.

Tot geloof komen is een scharniermoment, daarna gaat de ontwikkeling verder. Het beeld van Jezus verdiept en verbreedt zich, het wordt steeds rijker. (Bij vier deelnemers komt er overigens juist meer twijfel.) Een aantal factoren die een rol spelen in de verdieping van het geloof, zijn: ervaringen van lijden (miskraam (O6), overlijden geliefden (H4 en G2), ziekte, bevraagd worden door niet-christenen /collega's (H3), evangelisatiewerk (O6), theologiestudie (H1, Y1, Y6, O3, 4, 5, 6 en 7)⁷, actief zijn in jeugdwerk, kinderen krijgen en zelf de Bijbel lezen (o.a. H4, G2).

Enkele jeugdwerkers beschrijven dat ze in de kerk meekregen dat het erom ging dat je tot geloof kwam, ervaarde dat Jezus voor je zonden gestorven was en *'dat was het dan'*. Later ontdekten ze dat Jezus het Koninkrijk bracht en dat Hij hen wil gebruiken in het bouwen daaraan (Y3 en 6). Een andere beweging die we bij meerderen zien is die van accent op het kruis en *'verzoening door voldoening'* naar het accent op de opstanding en het leven (o.a. Y3). Voor sommigen betekent dit een bevrijding van angst naar een leven in vrijheid (o.a. O2).

Beeld van Jezus

Het beeld van Jezus in de kindertijd is voor de meesten vrij vaag, ze snappen niet wat het verschil is tussen God en Jezus of zien Hem *'zoiets als Sinterklaas'*, *'ver weg hoog in de hemel'*, ongreepbaar. Voor anderen is Hij vanzelfsprekend. Een aantal deelnemers groeit op met een *'zwaar'* beeld van

⁷ Onder de plaatselijk aangestelde jeugdwerkers en de co-onderzoekers zijn veel mensen die (hbo of universitair) theologie gestudeerd hebben.

God: Hij is een God van (verstikkende) regels die als Rechter zal oordelen, want angst en ook weerstand oproept. In hun puberteit, en soms later, stellen veel deelnemers dit Godsbeeld bij.

De deelnemers geven veel verschillende woorden aan wie Jezus momenteel voor hen is. Daarbij is het soms niet helemaal helder of zij het over Jezus hebben of over God in bredere zin. Ik probeer deze aanduidingen weer te geven vanuit de drie hoofdbegrippen van de soteriologie uit het boek Christelijke Dogmatiek (van den Brink en van der Kooi, 2012): verzoening, omvorming en overwinning. Omvorming komt bij alle deelnemers naar voren, verzoening bij velen en overwinning bij ongeveer één vijfde.

- **Omvorming**

Veel uitspraken gaan over de **voorbeeldfunctie** die Jezus heeft (*Voorbeeld (10x), Leider (3x), Rabbi, Wijsheid, Bron van inspiratie*), zijn inspiratie en de invloed die Hij heeft op de keuzes die je maakt (*'Vuurtoeren, waar het licht vandaan komt'*).

Sommigen vertellen dat het volgen van Jezus een **avontuur** is, maar ook wat kost (*'samen met Hem en de Geest ontdekken hoe het leven is', 'liefdevol én confronterend'*).

- **Verzoening**

Iets minder dan de helft van de deelnemers gebruikt woorden die te maken hebben met **vergeving** van zonden (*Verlosser, Redder, Middelaar, Verzoener*). Elementen die vaak terugkwamen waren herstel van de **relatie** tussen God en ons (*'Aan het kruis laat Jezus zijn ultieme liefde zien'*), en de **nabijheid** van Jezus of God die jeugdleiders ervaren (*'Hij is er altijd voor mij, ook als ik hem niet kan vinden'*). *"Je kunt niets doen waardoor Hij meer van je gaat houden en niks waardoor Hij minder van je gaat houden."* (O2). *"Eerst zag ik Hem als veeleisend, nu dat Hij niet veroordeelt"* (J2).

Het accent ligt op het herstel van de relatie tussen God en ons, op Jezus' **liefde**. Deze wordt op veel manieren beschreven (*Vriend (4x), Grote broer, Trooster (2x), Vader, Immanuel, gezien en geliefd, houvast, schuilplaats, bodem waarop ik sta, bron van het leven, bevrijder, beschermer, helper, rustpunt*). Jezus liefde en nabijheid worden soms expliciet betrokken op moeilijke momenten. Jezus is er ook voor mensen die niet naar de kerk gaan.

- **Overwinning**

Het derde begrip is overwinning. Het gaat over Jezus als **Koning** die het Koninkrijk brengt (5x), en daarin ook inspireert om dat Koninkrijk gestalte te geven. Y3 verbindt het eerste en derde beeld door te stellen dat *'het evangelie van het kruis in dienst staat van het evangelie van het Koninkrijk'*.

Sommigen noemen **genezing** van lichaam of ziel (*'Kan genezen, maar doet dat niet altijd' O5, Hij bevrijdt.*). O6 benadrukt het eschatologische aspect, dat Hij eens een eind zal maken aan al het lijden. Ten slotte zijn er uitspraken die gaan over Jezus als **brenger van de Geest**: *'Opgestane, levende Heer, die met zijn Geest in ons leeft'*

2.2. Hoe is Jezus heilzaam in je eigen leven?

De tweede vraag in het gesprek was 'hoe is Jezus heilzaam in je eigen leven?' De meeste deelnemers vragen zich af wat we met heil/heilzaam bedoelen. We hebben het woord met opzet niet nader gedefinieerd, omdat we wilden zien welke associatie de deelnemers met verschillende kerkelijke achtergronden hadden. Dat leverde interessante uitspraken op, zoals: *"Ik moest het woord heil serieus opzoeken, ik vind het vreselijk, ik denk aan Leger des Heils, Heil Hitler, ik kan er niks mee. Ik heb het opgezocht en dan zie ik 'geluk', dus dat is positief."* (Y4). Zij was zeker niet de enige die in eerste instantie niet zoveel met het begrip 'heil' of 'heilzaam' kon.

De verhalen die de deelnemers vertellen over hoe Jezus heilzaam is in hun leven, hangen natuurlijk nauw samen met hoe zij Jezus zien en ook met hoe dat in de loop van hun leven veranderd is. In een aantal gevallen is de verandering in hun Jezusbeeld zélf bijzonder heilzaam voor hun leven geweest, aangeduid met woorden als bevrijding en heelmaking.

Basisvragen

De verhalen die naar aanleiding van deze vraag verteld zijn, heb ik geordend aan de hand van basisvragen die een rol spelen voor alle mensen, maar zeker in de identiteitsvormende ontwikkelingsfase waar tieners en jongeren in zitten (Powell 2016, Root 2011 en Dean 2001).

Deze vragen zijn dus niet aan de deelnemers gesteld, we zoeken achteraf in hun verhalen naar wat zij hierover gezegd hebben, waarbij we zien dat de antwoorden op de verschillende vragen nauw met elkaar samenhangen. We zien ook dat de beelden van Jezus die hierboven beschreven worden een belangrijke rol spelen in het ervaren van zijn heilzame relevantie voor het eigen leven.

1. Wat is er mis?

Met andere woorden: Waarvan en waarvoor redt, bevrijdt en verzoent Jezus ons? Waarom is er zoveel onrecht en lijden?

Het valt op dat er relatief veel verhalen over situaties met ziekte, dood en lijden verteld worden; sleutelmomenten in het leven waarop mensen gaan nadenken over de zin van het leven en wie God daarin is (N1, G1, N2, 3, 5 en 6, O5).

Er zijn verhalen over wat mensen in hun eigen leven verkeerd hebben gedaan en hoe ze gebukt gingen onder schuldgevoelens hierover. Ontdekken dat Jezus voor jouw zonden gestorven is en de relatie met de Vader herstelt, dat Hij niet veroordeelt, maar vergeeft, wordt door hen ervaren als verlossend en bevrijdend, wat een intense en emotionele ervaring kan zijn (O7, G1).

“Toen ik tot geloof kwam, merkte ik pas wat een last ik met me meedroeg in de vorm van schuldgevoelens en het gevoel te ver weg zijn en niet terug kunnen komen, dat je zo direct aangesproken wordt dat al je schuld vergeven wordt en Jezus voor jou gestorven is waardoor je wat je ook gedaan hebt te allen tijde terug kunt komen, dat heb ik als verlossing ervaren.” (G1)

Daarnaast is er de ervaring van gebukt gaan onder het lijden in de wereld. Het besef dat straks het Koninkrijk doorbreekt, rechtgezet wordt wat krom is en het voorbij zal zijn als Jezus terugkomt, geeft rust, troost en kracht om vol te houden. (o.a. O4 en 6).

Verschiedende deelnemers vertellen over ervaringen met lijden in hun directe omgeving en hoe hun geloof hen helpt daarmee om te gaan:

“Bij ons op de JV heeft een jongen door een ongeluk een hoge dwarslaesie gekregen en die getuigde enorm van God. En er is een meisje van 16 verongelukt. Dat zijn markeringsmomenten in mijn eigen geloof geweest, dat doet zoveel, als je iemand van je eigen leeftijd in een kist ziet liggen. Dan ga je zoeken naar: wat is relevant in het leven en dat is toch die toekomst met God. Dit hier is hoofdstuk één van je leven, wees je daarvan bewust.” (H4)

N2 en 3 ervaren tijdens hun DTS⁸ dat Jezus macht heeft over het lijden als ze op de Filippijnen voor

⁸ Discipelschapstrainingsschool van Jeugd met een Opdracht

mensen bidden, waarna ze genezingen zien en mensen hun leven aan Jezus geven. Maar er is niet altijd genezing en dat is lastig: O5 heeft als kind ervaren dat Jezus haar bevrijdde van angsten. Als tiener wordt ze echter niet genezen van ernstige lichamelijke klachten en dat levert haar veel vragen op.

2. Wat is je identiteit en welke rol speelt Jezus daarin?

Het ervaren van de eigen identiteit als geliefd kind van God gaat vaak samen met de roeping vanuit die liefde met anderen om te gaan, of hangt sterk samen met het door God geroepen zijn. Voor een aantal deelnemers was het een hele worsteling om die identiteit als geliefd kind ook werkelijk te ervaren. Op allen heeft het een positieve uitwerking op hoe ze zich voelen. Ze geven daar woorden aan als 'geliefd, bevrijd, gewenst'. N4 en 6 vertellen zelfs over ingrijpende ervaringen van innerlijke genezing.

“Toen mensen voor mij baden, had ik een hele bijzondere ontmoeting met Jezus; Hij zat in de kraamkamer waar ik geboren ben. De ins en outs zijn voor mijzelf, maar het was een heel bijzonder moment dat Hij er toen al was en dat Hij mij beschermd en meegenomen heeft. Dingen als waarde en identiteit, dat begon ineens te tintelen. Ik begon enorm te huilen, het was echt een wauw ervaring.” (N4)

3. Hoe geeft dit verhaal het leven betekenis, welk doel geeft het aan het leven?

Niet alleen het vinden van de eigen identiteit als kind van God, ook het mogen doorgeven daarvan aan anderen en een positieve bijdrage leveren aan het leven van anderen, geven doel en betekenis aan het leven van de deelnemers. *“Je bent gezegend en mag die zegen doorgeven”* vat O1 dit samen. Dat heeft ook alles te maken met de volgende vraag.

4. Wat betekent dit voor het gewone leven van elke dag?

De jeugdleiders vertellen over hoe hun relatie met Jezus invloed heeft op hoe zij in het leven staan en hoe zij omgaan met anderen. De meeste deelnemers vertellen dat het leven met God/Jezus betekent dat ze anders met mensen omgaan. Dat zit vaak in kleine dingen zoals in de winkel degene achter de kassa aankijken een goede dag toewensen (O2), of een schoonmaakster die je toevallig tegenkomt vertellen dat je haar werk belangrijk vindt (N4). Zij verbinden dit expliciet met het zelf door God gezien zijn.

Zo zijn er ook verschillende verhalen over liefdevol met anderen omgaan, wat leidt tot mooie gesprekken. H6 vertelt dat ze een bepaalde klus op haar werk geweigerd heeft omdat ze die niet met haar geloof kon verenigen. N1 is korter gaan werken om zich meer in te zetten voor jeugdwerk. Bewust leven en zoeken naar wat God wil dat je doet in kleine en grotere dingen komt verschillende keren terug.

5. Hoe maakt dit alles gelukkig?

Je identiteit in Christus vinden en Hem bij keuzes betrekken, geeft de deelnemers rust. Die rust blijkt een belangrijk thema te zijn dat in veel verhalen terugkomt. Het besef dat Hij bij je is, betrokken bij je leven en dat je je emoties met Hem kunt delen, geeft de jeugdleiders een diepe basisrust. Je kunt en hoeft niet alles zelf. Deze rust helpt hen in het veeleisende leven van alledag en in moeilijke periodes. In sommige verhalen wordt dit nog concreter als ze vertellen hoe ze anderen of zichzelf hebben kunnen vergeven, wat ze als rustgevend en bevrijdend ervaren. (O3 en 4, Y2, J2 en 4, N3 en

4, H1 en 3).

“Dat God groot is en wij maar stamelende mensjes zijn en dus ook maar stamelende antwoorden kunnen geven, dat is niet erg omdat God weet dat wij beperkt zijn. Dat geeft me veel rust, omdat ik uit mezelf altijd hoger en meer wil, perfectionisme zit wel in me en dit heeft me iets anders gebracht, geleerd.” (O4)

Alle bovengenoemde ervaringen dragen bij aan het ervaren van geluk. In enkele verhalen worden woorden als geluk en blijdschap, een positieve vibe en genieten ook expliciet genoemd en verbonden aan het leven met Jezus waarvan ze zich niet voor kunnen stellen dat dat er niet zou zijn: dat zou wel een enorme leegte geven. (O4, Y4, N1 en 2, G2).

Er zijn twee thema's vanuit de literatuur (Powell 2016) die in dit deel van de interviews slechts door een enkeling genoemd worden: 'deel uitmaken van het grote verhaal' (O6 en N4) en 'deel uitmaken van een gemeenschap (waar hoor ik bij?)' (H1 e G1). Dit kan natuurlijk komen door de vraagstelling, het kan ook interessant zijn te onderzoeken hoe het komt dat deze twee elementen weinig door de deelnemers in verband worden gebracht met de heilzaamheid van het evangelie.

2.3.. Motivatie voor jongerenwerk

De derde vraag in het eerste gesprek is: Wat betekent de heilzame relevantie van Jezus voor jou, voor jouw motivatie om jeugdwerk te doen? De deelnemers krijgen 3 minuten om te 'freewriten' over deze vraag. Daarna kiezen ze hier 3 kernwoorden uit, noemen die en lichten ze toe.

De antwoorden zijn in een aantal categorieën ondergebracht, met daarbij de opmerking dat er overlap is tussen deze categorieën.

De heilzaamheid van Jezus voor jongeren

De eerste categorie zijn motieven die gericht zijn op wat de jeugdleiders de jongeren gunnen, wat ze graag willen dat de jongeren ontdekken. Vaak komt dat voort uit de eigen biografie: de jeugdleider hoopt dat de jongere ontdekt wat zij zelf ontdekt heeft. Of in een enkel geval, hoop dat de jongere haar eigen negatieve ervaring niet mee zal maken.

In de helft van de 65 citaten die gaan over motivatie wordt Jezus genoemd. Bij een aantal ligt het accent op het leren kennen van Jezus en het aangaan van een relatie met Hem. Woorden die hier genoemd worden zijn o.a.: *hen bij Jezus, bij het kruis, brengen. Relatie met Jezus, richting in het leven, geborgenheid, zinvol leven, het perspectief van het Koninkrijk, vrijheid, toekomst.*

De heilzaamheid van Jezus voor jongeren

Bij anderen ligt het accent meer op de heilzaamheid voor het leven van de jongeren: *jongeren zijn op zoek naar identiteit en de ontdekking dat die in Jezus ligt en niet in dure kleding e.d. is bevrijdend. Jongeren helpen hun talenten te ontdekken, hen liefde, positiviteit, hoop, herstel, licht en een doel bieden.* Dit kan enorm veel verschil maken in het leven van de jongere. Zeker bij jongeren die door een moeilijke tijd heen gaan, op zoek naar hun identiteit.

De heilzame betekenis van relaties

Een ander aspect dat de jeugdleiders naar voren brengen is de gemeenschap die je met elkaar vormt, de liefdevolle relaties onderling waarin de jongeren kunnen *ervaren* wat de liefde van Jezus is; *een veilige plek, waar je van hart tot hart kan spreken over het geloof, waar je met elkaar onderzoekt wat er nou eigenlijk in de bijbel staat en wat dat betekent voor het hier en nu. Een plek waar je ervaart dat je opnieuw mag beginnen als het mis gaat in je leven. Waar je gezien wordt en*

naar je geluisterd wordt, je je welkom en geaccepteerd voelt. Waar verbondenheid en zorgzaamheid is. Interessant is het te zien dat waar de gemeenschap als heil van Jezus in het eigen leven niet zo sterk naar voren gebracht werd, het hier duidelijk wel wordt genoemd.

De heilzame betekenis van een voorbeeldfiguur

De motivatie van de jeugdleiders komt voort uit hun eigen biografie: vanuit hun eigen ervaringen, hun eigen zoektocht, willen de jeugdleiders de jongeren helpen, hen hoop en perspectief geven. Ze willen een voorbeeld voor de jongeren zijn, maar beseffen ook dat het belangrijk is dat jongeren ruimte krijgen om hun eigen ontdekkingen te doen. Ze willen hun nieuwsgierigheid opwekken om de zoektocht naar Jezus zelf aan te gaan en vol te houden.

Roeping

Ten slotte zijn er nog enkele jeugdleiders die een duidelijke opdracht en roeping ervaren om dit werk (beroepsmatig) te doen: zoals Jezus mensen opzocht, willen zij jongeren opzoeken (Y1 en O7).

Conclusies gesprek 1

De heilzaamheid van Jezus wordt door de deelnemers op vele manieren ervaren: Hij geeft het leven zin, geeft hoop, perspectief en soms heling in situaties van lijden en gebrokenheid. Je identiteit vinden in Christus, erop vertrouwen dat Hij je leidt en bij je is en vergeeft wat je verkeerd doet, geeft een diepe basisrust in het leven. Vanuit deze basis geeft Jezus met zijn inspirerende voorbeeld richting aan hoe het leven te leven, vooral in het omgaan met anderen.

Bij het uitwerken van dit gedeelte moet ik denken aan wat Paulus schrijft in Efeziërs 3: *Dan zult u met alle heiligen de lengte, breedte, hoogte en diepte van de liefde van Christus kennen*. De ervaring van de ene jeugtleider staat soms ver af van die van de ander. Waar de één vertelt over intense ontmoeting met Jezus, praat een ander over 'geloof' en heeft moeite concreet iets over Jezus te zeggen. En waar de één een diepe persoonlijke relatie met Jezus ervaart, is voor de ander Jezus vooral een leraar die je leert om lief te hebben. Er blijkt inderdaad door veel verschillende ramen naar de binnentuin van het heil gekeken te worden.

3. Jezus laten zien aan jongeren

In het tweede gesprek, een paar weken na het eerste, keken we naar welke verhalen jeugdwerkers vertellen over hoe zij jongeren willen helpen ontdekken dat Jezus heilzaam relevant is.

Dit gesprek begon met een brug naar het eerste:

1. Wat vind jij belangrijk dat jongeren ontdekken over Jezus?

Het grootste deel van het gesprek ging over de praktijk aan de hand van de vragen

2. Wat doe je om hen dat te laten ontdekken?
3. Wat merken jongeren van Jezus door wie jij bent (volgens de jeugdleiders)?
4. Wat zie je bij de jongeren als effect van je handelen?

3.1. Wat vind jij belangrijk dat jongeren ontdekken over Jezus?

Logischerwijs lijken de antwoorden sterk op wat aan het eind van het eerste gesprek benoemd is als motivatie om met de jongeren te werken: de jeugdleiders willen het accent niet leggen op kennis, maar op dat je een relatie met Jezus kunt hebben en ze willen dat jongeren ontdekken dat die relatie op allerlei manieren heilzaam is voor hun leven. Het accent ligt daarbij sterk op de gevolgen voor hun identiteit: het geliefd zijn, geaccepteerd worden, je bent goed zoals je bent. Opvallend is dat het aspect van verlossing en vergeving van zonden hierin slechts door een enkeling expliciet wordt benoemd.

Sommige jeugdleiders gaan niet alleen in op de inhoud van wat ze belangrijk vinden, maar vooral op het proces van het ontdekken: een mooie zoektocht naar een God die groter en anders is dan wij kunnen begrijpen. Zij willen graag dat jongeren ontdekken dat er ruimte is voor die zoektocht en de moeilijke vragen.

3.2. Wat doe je om hen dat te laten ontdekken?

Deze vraag staat centraal in het tweede gesprek. De deelnemers brengen zeven verschillende aspecten naar voren die onderling met elkaar samenhangen:

1. Relatie met jongeren opbouwen

Veel jeugdleiders zijn zich ervan bewust dat het allemaal begint met het opbouwen van een relatie met de jongeren. Dat doen ze door met hen op te trekken en interesse in hen te tonen. Het opbouwen van die relatie kan om een lange adem vragen, zeker als de leefwereld van de jongeren en die van de jongerenwerker verschillend zijn.

Een langere periode met elkaar optrekken helpt om die relatie te bouwen, zoals meegaan met een kamp of jarenlang met dezelfde groep optrekken. Andere factoren die helpen zijn de fysieke ruimte – in de huiskamer waarin je de jongeren letterlijk in de je privéleven binnenlaat, bouw je makkelijker persoonlijke relaties dan in een kerkzaaltje – en het digitaal contact houden tussen activiteiten door via de app.

De jeugdleiders bouwen bewust aan deze relaties omdat ze de liefde van Jezus aan de jongeren willen tonen door zelf een voorbeeld van deze liefde te zijn. Ze spreken dus niet over deze relaties als noodzakelijke voorwaarde voordat geloofsoverdracht kan plaatsvinden, maar als een onderdeel van de geloofsoverdracht zelf: een getuigenis van de liefde van Jezus.

Y1: Ik laat hen dat ontdekken door daden en woorden te combineren. Ik begin altijd met daden, iets van God te laten zien door mijn daden heen, stukje onvoorwaardelijke liefde laten zien, aandacht, vriendelijkheid, blijdschap, geduld, liefde, zeg maar de vruchten van de Geest.

2. Persoonlijke gesprekken

De volgende fase is het voeren van gesprekken, waarbij de jeugdleader probeert om zowel aan te sluiten bij vragen en problemen die de jongere bezighouden, als bij verhalen en voorbeelden uit de Bijbel. Een aantal verhalen die hierover worden verteld, gaan over gesprekken buiten de geplande momenten: vóór of ná de jeugdgroep, op een 'vrij' moment tijdens een kamp, een terloops gesprekje op straat bij de YfC-bus. Maar ook over pastorale gesprekken die (betaalde) jeugdwerkers hebben met jongeren. Woorden die hier regelmatig terugkomen zijn veiligheid en gezien worden.

N5: "Ik heb een keer op een duin gezeten met prachtige jongeren en een heel mooi gesprek gehad over 'wat beweegt jou nou in het leven?' (...) Wat ik vooral probeer te doen is 'er zijn', hen het gevoel geven dat ik er voor hen ben."

3. Samen ontdekken

Verschillende jeugdleiders vertellen dat ze echt samen met de jongeren willen ontdekken, niet boven maar naast hen staan. O6 laat de jongeren met verschillende creatieve werkvormen aan de slag gaan en merkt dat wat aanslaat te maken heeft met de leerstijl en persoonlijkheid van de jongere. *“De één houdt van kennis, de ander is meer een gevoelsmens, de één wordt aangesproken door beelden, de ander door muziek.”* Anderen herkennen dit.

Ook het levensverhaal van de jongere speelt een rol: bij de één kies je een andere insteek dan bij de ander, standaardverhalen werken niet. Een ander aspect is woordkeus: J4 vertelt dat tieners het beter begrijpen als hij spreekt over ‘de liefde die het kwaad overwint’ dan over zondig-zijn. Je kunt ook aansluiten bij de talenten van de jongeren, zo vertelt G1 dat ze een meisje een Paaskaart heeft laten tekenen die is rondgebracht. N2 vroeg twee meiden samen een filmpje te maken voor het kinderwerk: *“Zo laat ik hen merken dat ze ertoe doen, gezien worden en dat ze waarde hebben.”*

Aansluiten betekent jongeren stimuleren om over het geloof na te denken door hen vragen te stellen en uit te dagen. H1 doet dat bijvoorbeeld door prikkelende stellingen te poneren, O4 noemt het prikkelen tot nieuwsgierigheid: zelf ontdekken heeft veel meer waarde dan het voorgekauwd krijgen. Minstens net zo belangrijk is hen ruimte geven hun vragen te stellen, zodat ze ruimte voelen nog diepere vragen te stellen. Door vragen en wedervragen proberen jeugdleiders te ‘theologiseren met jongeren’ en zo hun hersens op aan te zetten. O6 merkt dat juist ook door de op ervaring gerichte creatieve werkvormen bij jongeren de kwartjes vallen.

4. Eigen ervaringen delen

In het eerste interview noemden jeugdleiders dat zij graag een voorbeeld willen zijn voor de jongeren, in het tweede gesprek komt dit thema terug doordat zij regelmatig hun eigen leven delen met de jongeren door open te zijn over wat in hen leeft, hoe ze in hun geloof staan, waar ze zelf mee worstel(d)en en wat ze zelf ontdek(t)en. N6 verwoordt de ervaring van velen: *“Ik heb gemerkt dat als iemand iets over zichzelf vertelt, ze zich kunnen identificeren, het is persoonlijk en echt gebeurd en dat is dan iets waar ze iets mee kunnen.”*

5. De Bijbel lezen

In de verhalen over hoe jeugdleiders zelf Jezus hebben leren kennen, kwam het zelf lezen van de Bijbel regelmatig naar voren. Verschillende jeugdleiders geven aan dat ze het belangrijk vinden dat de jongeren ook zelf de Bijbel gaan lezen. O4: *Ik geloof dat er een intrinsieke aantrekkingskracht in de Bijbel zit.* H6 vertelt hoe ze bij recreatieve activiteiten ook altijd een link leggen met een Bijbeltekst anders *‘kun je net zo goed de plaatselijke sportvereniging zijn’*.

6. Bidden voor en met jongeren

De jeugdleiders beseffen dat het uiteindelijk God zelf is die in de jongeren werkt en dat het daarom belangrijk is dat zij voor de jongeren bidden, zowel individueel als in het team. Samen bidden werkt ook verbindend. Jeugdleiders bidden niet alleen voor, maar ook samen met de jongeren, zowel individueel als in de groep. Y4 zegt: *Er komt dan een kracht vrij waar ik even tussenuit stap, ik heb die controle niet, ik hoef het niet te doen.* Y6 vertelt mooie verhalen over hoe hij voor jongeren bidt om genezing of om een ervaring van God, waarbij dit gebed daadwerkelijk verhoord wordt.

7. Diversiteit in het team

In de vele verhalen die hierover verteld zijn, zien we een grote diversiteit. Enerzijds heeft dit te maken met de context waarin de jeugdleiders met de jongeren optrekken: van catechese,

jeugdclubs, huisgroepen tot in jongerencentra en op straat (YfC). Anderzijds noemen jeugdleiders ook de diversiteit aan karakters, leerstijlen en persoonlijkheden zowel van henzelf als van de jongeren. Ook de diversiteit in kerkelijke ligging speelt een rol. Juist als iedereen zichzelf is, is dat voor jongeren een getuigenis van de veelkleurigheid van God.

3.4. Wat merken jongeren van Jezus door wie jij bent?

Veel deelnemers vinden dit een lastige vraag om te beantwoorden. In sommige interviews vertelden ze het eerst zelf, waarna dat bevestigd werd door de medeleiders. In andere interviews begonnen de medeleiders direct te vertellen wat zij bij hun collega-jeugdlerder zagen. Dit waren kostbare momenten in de gesprekken, vaak ontroerde en bemoedigde de positieve feedback die de jeugdleiders kregen hen sterk.

In het eerste interview vertelden jeugdleiders hoe zij Jezus' heilzame relevantie ervaren in hun eigen leven en dat ze dit graag willen doorgeven en daarin ook een voorbeeld willen zijn. In dit gedeelte van het tweede interview kwam duidelijk naar voren dat hun medeleiders zien dat ze dit ook daadwerkelijk doen. Wat je doet en wie je bent hangen nauw met elkaar samen, er is dan ook een overlap tussen wat de jeugdleiders bij de vorige vraag vertelden over wat ze doen en wat er bij deze vraag gezegd wordt over wie ze zijn.

1. Betrokkenheid

Het eerste wat hier naar voren komt is de sterke betrokkenheid en de grote liefde en passie voor de jongeren. Dit komt tot uiting doordat de jeugdleiders luisteren naar de jongeren en hen accepteren zoals ze zijn, juist ook als ze lastig zijn.

De passie van de jeugdleiders voor zowel Jezus als de jongeren komt naar voren in hun enthousiasme. Ze vinden het niet alleen belangrijk om echt, authentiek, open en kwetsbaar te zijn, maar zijn dat ook daadwerkelijk. De basisrust die het evangelie hen geeft (zie gesprek 1), is ook in hen zichtbaar en voelbaar. Al deze dingen hebben aantrekkingskracht op jongeren.

2. Voorbeeld

Het tweede is de voorbeeldfunctie die de leiders hebben door hun levensstijl, de keuzes die ze maken. En door open te zijn over hun eigen levensverhaal, zeker als daarin periodes zaten waarin het niet zo goed ging. Ook bij deze vraag komt weer naar voren dat iedereen zo verschillend is en dat die diversiteit juist dat de kracht in het jeugdwerk is.

3.5. Wat voor effect heeft het handelen en zijn van de jeugdleiders op de jongeren?

Het tweede interview eindigde met de vraag wat de jeugdleiders bij jongeren merken van het effect van hun eigen handelen en zijn. Dit bleek voor veel jeugdleiders een moeilijke vraag om te beantwoorden, want wat is het effect van jÓuw handelen? Enerzijds spelen er veel andere dingen mee in het leven van een jongere, anderzijds lopen de jeugdleiders vaak maar een poosje met hen op, lang niet altijd zien ze wat voor keuzes de jongeren uiteindelijk maken. Toch wordt er wel het één en ander over die effecten gezegd:

- **Aanwezigheid:** De investering van de jeugdlerder in de relatie wordt beantwoord met vertrouwen van de jongere wat eenvoudigweg te zien is doordat de jongeren komen en blijven komen naar de activiteit.
- **Voorbeeld:** De openheid en kwetsbaarheid van de jeugdlerder hebben tot gevolg dat ook de jongeren open en kwetsbaar durven te zijn.

- **Geloof:** Enkele jeugdleiders zien dat het beeld dat jongeren van God hebben veranderd of dat jongeren ineens begrijpen waar het in het geloof om gaat. Vaak wordt genoemd dat jongeren belijdenis doen, soms na een langdurig begeleidingstraject.
- **Heling:** In sommige verhalen komt het heil naar voren in de vorm van heling, zoals bij een meisje dat de bevrijdende werking van het kunnen vergeven ervaarde, een meisje dat geholpen werd in rouwverwerking en een jongen bij wie de pijn in zijn knie verdween toen daarvoor gebeden was.

Conclusie gesprek 2

Eenzijds is er een duidelijke lijn tussen wat de jeugdleiders in het eerste gesprek vertelden over hoe zij Jezus zien, hoe Hij heilzaam is in hun eigen leven en wat ze aan de jongeren willen meegeven en hoe ze dit doen. Toch is er ook een accentverschuiving: waar in het eerste interview het begrip 'verlossing' nog regelmatig naar voren kwam, ligt in het tweede interview de nadruk op de liefdevolle acceptatie. De jeugdleiders geven vele voorbeelden van hoe dit naar voren komt in hun handelen en hoe ze dit communiceren door wie zij zijn.

Het thema van liefdevolle acceptatie vormt een rode draad in alle gesprekken. Daarnaast zijn er grote verschillen tussen de groepen en zelfs binnen de teams. In de ene groep speelt kennis een belangrijk rol, in andere groepen is die kennis niet zo belangrijk. Waar de één het evangelie laat zien door aandacht, gaat de ander met jongeren op straat bidden om genezing, om twee uitersten te noemen.

4. Jeugdwerk versterken

Het derde gesprek gaat over welke *werkzame factoren* naar voren zijn gekomen en wat deze betekenen voor hoe jeugdwerkers de manier waarop zij het heil van Jezus in het jeugdwerk vormgeven kunnen versterken?

Van de eerste twee gesprekken is een samenvatting gemaakt in een schematisch overzicht met daarbij de werkzame factoren uit die gesprekken. In het derde gesprek kozen de groepjes hieruit elk één of twee factoren die zij het belangrijkste vinden.

Eerst deden ze een brainstorm over hoe deze factoren versterkt kunnen worden met de volgende hulpvragen:

1. Hoe kunnen jeugdleiders dit *vaker en beter* doen?
2. Hoe kunnen *meer* jeugdleiders dit doen?
3. Hoe kunnen hier *meer* jongeren mee bereikt worden?
4. Hoe kunnen jongeren hier *beter* mee bereikt worden?

Uit de ideeën die in de brainstorm naar voren kwamen werden er één of meer gekozen en dachten de jeugdleiders met elkaar na over wat zij nodig hadden om dit ook in de praktijk te realiseren, zowel in hun eigen werk, als wat de jeugdwerkorganisaties hierin voor hen kunnen betekenen.

Deze afsluitende gespreksronde bleek voor veel groepen de lastigste te zijn. Het kostte tijd om uit de vele werkzame factoren de belangrijkste te kiezen. In het uitwerken van de ideeën werden sommige jeugdleiders gehinderd door de realiteit van te weinig vrijwilligers, vrijwilligers die hun rol als jeugd Leider te weinig prioriteit geven, etc. Toch ontstond er ook energie en kwamen veel ideeën los, die hieronder worden weergegeven.

‘Zelf je geloof delen’ en ‘persoonlijke relaties met jongeren’ werden verreweg het meest gekozen. ‘Plek voor de Bijbel en gebed’ en ‘de waarde van het team’ stonden bij enkele groepen bovenaan.

4.1: Jeugdleiders delen met jongeren over hun eigen geloof

In de eerste twee gesprekken ervoeren jeugdleiders hoe waardevol het is hun geloof met elkaar te delen en hoeveel rijkdom ze hierin met elkaar hadden. Om hun geloof ook met jongeren te kunnen delen, geven ze zeven aspecten aan die ze hiervoor nodig hebben:

1. Zelf blijven groeien in geloof

Hiervoor is het in de eerste plaats nodig dat jeugdleiders zelf (blijven) groeien in hun geloof. Wat daarbij kan helpen is in teambijeenkomsten regelmatig de tijd nemen voor Bijbelstudie en geloofsgesprek. Eerst aandacht voor elkaar en voor bezinning en daarna pas praktische vergaderpunten. Jeugdleiders zouden in kerkdiensten in hun geloof gevoed moeten worden, maar dat gebeurt niet altijd.

2. Zelf het gesprek aangaan

In de tweede plaats is het nodig dat jeugdleiders zich bewust zijn van het belang van het delen van hun eigen ervaringen en dat ze hier ook in oefenen. Verschillende groepen noemen dat het voeren van gesprekken zoals we tijdens dit onderzoek hebben gedaan hierbij helpt.

Een ander idee is om het thema van het jeugdprogramma eerst met elkaar te bespreken, met het accent op ‘hoe wordt het concreet in je eigen leven?’ Ze kunnen met elkaar oefenen in het verwoorden, in open en kwetsbaar zijn, zowel over de mooie dingen als over wat ze lastig vinden in hun relatie met Jezus.

Sommige organisaties reiken in hun programmamateriaal hier ook vragen voor aan, maar die worden in de praktijk nogal eens overgeslagen. Het helpt als de jeugdleiders deze vóór hun leidersbijeenkomst of de jeugdbijeenkomst krijgen, zodat ze er vast over na kunnen denken.

Wanneer de jeugdleiders deze vragen wel met elkaar gaan bespreken, is het ook belangrijk dat ze elkaar hierop (kritisch en respectvol) durven bevragen, daarvoor is veiligheid en vertrouwdheid in het team nodig. Een externe gespreksleider, zoals er was tijdens het onderzoek, met goede gespreksvaardigheden kan hierbij zeer behulpzaam zijn.

3. Veilige sfeer

Om persoonlijke ervaringen met jongeren te delen, is een veilige sfeer op de jeugdavond belangrijk. Leaders moeten leren hoe ze die creëren. En natuurlijk moeten er gelegenheden zijn om je geloof te delen. In programma's over geloofsthema's zijn die er natuurlijk, in meer recreatieve programma's kan een getuigenis-moment ingebouwd worden, zoals bijvoorbeeld Athletes in Action doet. Het zou mooi zijn als dat soort momenten er ook zijn in de zondagse diensten.

4. Bidden

Een andere manier om geloof te delen is door samen te bidden, voor elkaar en voor de jongeren. Dat gebed is niet alleen belangrijk omdat het uiteindelijk God is die door alles heen in de jongeren werkt, maar samen bidden creëert ook verbondenheid in het team. Het is op zichzelf al een oefening in openheid en kwetsbaarheid. In sommige kerken is men niet gewend om samen te bidden en is

ook toerusting nodig in het leren bidden. Iemand merkt op dat het goed is ook te noteren waar je voor bidt en bij te houden hoe God de gebeden verhoort.

5. Werving en coördinatie

Ten slotte brachten de jeugdleiders enkele randvoorwaarden naar voren, zoals het letten op een levend persoonlijk geloof en het vermogen hierover te praten bij de werving van jeugdleiders. En de behoefte aan een jeugdwerkcoördinator die tijd heeft en eigenaarschap voelt om deze gesprekken tussen jeugdleiders te organiseren én die een deel van de praktische organisatie op zich neemt, zodat er tijd vrijkomt voor meer inhoudelijk gesprek.

6. Toerusting door jeugdwerkorganisaties

Dit oefenen in het delen van je geloof kan in het eigen team gebeuren en ook in toerusting door een jeugdwerkorganisatie. Naast de bewustwording van het belang hiervan, is er behoefte aan toerusting op thema's als 'hoe je het gesprek over geloof aangaat' (goede prikkelende vragen stellen, diepgang aanbrengen, verhaal overbrengen), 'belevingswereld van jongeren' (hoe daarbij aansluiten en de Bijbel relevant maken), 'vertellen over je eigen relatie met Jezus en wat je daarin meemaakt'. En ook over vragen als 'waarom ben je eigenlijk jeugdleider?', 'wat zijn je doelen?', 'wat wil je overbrengen naar de tieners?', 'waar ben je goed in'? Jeugdleiders kunnen dan een persoonlijk doel voor dat jaar formuleren, waar ze elkaar regelmatig op aanspreken.

Iemand merkt op dat veel leiders niet naar zulke toerustingsbijeenkomsten komen en stelt voor dat leiders die naar de toerusting geweest zijn, oefenen in het getuigen van het eigen geloof met de leiders die daar niet waren. Of er kunnen filmpjes gebruikt worden, zoals de filmpjes die het Landelijk Dienstencentrum van de PKN gemaakt heeft over het voeren van geloofsgesprekken.

In de training van LEF hebben jeugdleiders veel geleerd over het belang van het delen van hun geloof en het investeren in relaties met de jongeren. In de praktijk zakt dit echter ook weer weg, je moet het dus regelmatig onder de aandacht blijven brengen.

7. Materiaal van organisaties

Misschien kunnen organisaties wel minder programmamateriaal maken, maar juist meer handvatten geven hoe jeugdleiders kunnen aansluiten bij de eigen situatie (zowel van de jongeren als van henzelf). Of niet alleen kant-en-klare programma's maken, maar een ideeënboek of een overzicht van alle materialen en bronnen waar jeugdleiders zelf uit kunnen plukken.

De jeugdwerkorganisaties die programma's maken, moeten deze regelmatig vernieuwen zodat ze actueel en relevant blijven. Het gaat dan zowel om actuele thema's, als het actueel en relevant maken van 'abstracte' thema's als zonde, genade, verlossing, dankbaarheid. Dit kan ook door jongeren te betrekken bij het ontwikkelen van programma's.

Veel kerken zitten verlegen om goede openingen voor vergaderingen. Organisaties zouden een boek kunnen maken met Bijbelstudies voor openingen van vergaderingen, gelinkt aan de leefwereld jongeren.

4.2: Jeugdleiders investeren in relaties met jongeren, blijven dicht bij hun leefwereld en creëren een positieve sfeer

Met name in het tweede gesprek kwam het belang van de persoonlijke relatie met de jongeren sterk naar voren. Ook hier worden zeven factoren genoemd die van belang zijn om deze relaties te versterken:

1. Bewustzijn

In de eerste plaats is bewustzijn nodig dat het uiteindelijk draait om de relatie en dat de activiteit daar dienstbaar aan is en niet andersom zoals we vaak denken.

2. Contact met een kleiner groepje jongeren

Elke jeugdleader heeft een klein groepje jongeren (ca. 5) waar hij verantwoordelijk voor is en bouwt een persoonlijke band met deze jongeren op. Jeugdleaders kiezen die jongeren in hun groepje met wie ze een klik hebben en trekken bij voorkeur meerdere jaren met hen op. De jeugdleader investeert in het contact met deze jongeren, zowel tijdens jeugdbijeenkomsten als ook daarbuiten, bijvoorbeeld door jeugdbijeenkomsten in de eigen huiskamer te houden, door hen uit te nodigen eens te komen eten, naar een sportwedstrijd van een jongere te gaan, etc.

Daarnaast houdt hij contact via social media. Jeugdleaders kunnen zo nodig toegerust worden in hoe dit te doen. Ze geven aandacht aan de jongeren op speciale momenten als verjaardagen en bidden voor hen.

De jeugdleaders bevragen elkaar op hoe goed ze hun mentor-jongeren kennen en hoe het met die jongeren gaat, zo stimuleren ze elkaar deze relaties ook echt vorm te geven. Ze stellen hiervoor heldere doelen en evalueren die.

Ook de jongeren die niet naar de activiteiten komen hebben een mentor-jeugdleader die contact met hen onderhoudt. Naast deze kleine groepjes zijn er ook ontmoetingen in een grotere groep.

3. Een positieve sfeer creëren

Jeugdleaders stimuleren positieve sfeer en onderlinge betrokkenheid onder de jongeren. Door interesse te tonen in de jongeren, stimuleren jeugdleaders dat jongeren ook interesse tonen in elkaar. Jeugdleaders kunnen jongeren stimuleren elkaar aan te sporen naar de bijeenkomsten te komen en jongeren die niet heel makkelijk in de groep liggen er toch bij te betrekken.

Een paar praktische voorbeelden. Bijeenkomsten beginnen met “hoe gaat het met je?” Jongeren stimuleren en bemoedigen met complimenten. Tijdens het programma ingaan op wat de jongeren naar voren brengen, je programma los durven laten. Teambuildingsdag voor de jongeren, bijvoorbeeld Over de Streep met inhoud en gekke dingen.

4. Gevarieerde samenstelling van het team

Meer jonge jeugdleaders werven, die dichter bij de leefwereld van de jongeren staan en makkelijker contact maken. Als je jongeren in je team wilt, moet je je ook aan hen aanpassen in je werkwijze, dus bijvoorbeeld minder vergaderen, meer via whatsapp organiseren.

De jonge leiders kunnen zelf enorm veel leren en groeien in hun geloof door jeugdleader te zijn, het staat ook goed op hun CV. Maar ook ouderen met meer levenservaring kunnen enorm waardevol voor jongeren zijn. Ook in dit opzicht verdienen gemixte teams dus voorkeur.

5. Optrekken met jongeren in het doen

Jeugdleiders stimuleren jongeren tot 'avontuur' en trekken hierin samen met hen op. Jongeren zelf verantwoordelijkheid geven in het organiseren van activiteiten, hierin met hen optrekken, bijvoorbeeld ook kerkdiensten voorbereiden en uitvoeren. Handvatten voor hoe je jongeren verantwoordelijkheid/taken kunt geven. Kans geven hun talenten te ontwikkelen.

Jongeren activiteiten laten doen die avontuurlijk zijn, zoals bingo voor ouderen organiseren, Nacht zonder Dak, een diaconale reis. Excursies naar plekken waar mensen hun geloof echt uitleven, of waar je kunt dienen. Organisaties kunnen hiervoor activiteiten en ideeën aanleveren en plaatselijke groepen stukje organisatie uit handen nemen

6. Steun vanuit de kerk

Ook hier geldt een randvoorwaarde: om tijd vrij te maken voor het investeren in relaties met de jongeren, moet er tijd gewonnen worden in een lichtere organisatie. Oftewel: minder vergaderen en regelen en meer leuke en zinvolle dingen doen samen.

N4-6 merken op dat de kerk met de jeugdleiders om moet gaan zoals zij wil dat de jeugdleiders met de tieners omgaan, dus hen ook bemoedigen, coachen, toerusten in kennis over jongeren, etc. Kanttekening daarbij is dat aparte avonden voor bemoediging en coaching niet lijken te werken.

7. Toerusting door jeugdwerkorganisaties

Jeugdwerkorganisaties kunnen plaatselijke groepen bewust maken van het belang van relaties en hen toerusten in het opbouwen hiervan. Onderdeel daarvan is toerusting in het begrijpen van jongeren en hun leefwereld, waardoor zowel het belang van relaties duidelijker wordt als jeugdleiders beter in staat zijn om die relaties te ontwikkelen en jongeren positief te benaderen.

YfC heeft veel ervaring met en kennis over relationeel werken. Lokale YfC-werkers kunnen hun inzichten delen met jeugdleiders in kerken. Ze kunnen ook groepen vormen waarin jeugdleiders hun geloof met elkaar delen en elkaar hierin stimuleren en bemoedigen.

Navigators LEF heeft een Learning Community waarin een groep jeugdleiders gedurende twee jaar vier weekenden getraind worden in een aantal van deze principes. In de interviews met de groepen van LEF en YfC is merkbaar dat deze jeugdleiders zich zowel het relationele werken als het delen van het eigen geloof meer eigen hebben gemaakt dan de meeste andere groepen.

4.3: Jeugdleiders kennen de Bijbel, leven hieruit en maken de Bijbel actueel en relevant voor jongeren

Zowel in een aantal verhalen over hoe jeugdleiders zelf tot geloof zijn gekomen, als in de 'werkzame factoren' in het werken met de jongeren komt het belang van de Bijbel zelf naar voren. Uiteindelijk is de relatie van de jeugdleider met de jongere eindig, maar als jongeren leren dat de Bijbel relevant voor hen is, kunnen ze daar hun leven lang mee vooruit. Dit punt komt vooral naar voren in de HGJB- en CGJO-groepen. Zij geven de volgende suggesties.

1. Brug tussen Bijbel en leven

Bewustwording van het belang van het maken van de brug van de Bijbel naar het leven van de jongeren en andersom. In het programma die brug ook expliciet benoemen (i.p.v. de 'serieuze' en 'leuke' activiteiten los van elkaar te presenteren). Creatieve werkvormen en methodes om hiermee

bezig te zijn, die aansluiten bij verschillende leerstijlen en intelligenties. Diversiteit aan bijbelpersonages bespreken die voorbeeldfiguur voor jongeren kunnen zijn, met hun fouten. Jongeren opdrachten geven, vóór of ná het programma om het thema in de praktijk te brengen en dat dan weer met elkaar bespreken. En/of om er thuis met hun ouders over te praten.

2. Toerusting van jeugdwerkorganisaties

Jeugdleiders moeten leren om echt een goed gesprek met jongeren te voeren, waarbij ze jongeren dingen laten ontdekken door hen vragen te stellen (theologiseren met jongeren).

In een aantal gesprekken blijkt dat jeugdleiders niet goed op de hoogte zijn van het programma-aanbod van de organisaties. Ze willen weten waar je programma's kunt vinden, wat de verschillende organisaties aanbieden. Suggestie is een toegankelijk platform met creatieve werkvormen om te triggeren: filmpjes, muziek, quizjes, dingen met mobiel, etc.

4.4: Jeugdleiders werken samen als divers team

Regelmatig komt terug dat de kracht van de jeugdleiders niet alleen zit in wat zij individueel doen, maar juist in het teamwerk. Doordat er verschillende persoonlijkheidstypen in een team zitten, met elk hun eigen talenten, karaktereigenschappen, leerstijl, geloofsverhaal en geloofsstijl, zien jongeren dat God ook veelzijdig is. De ene leider sluit aan bij de ene jongere en de ander bij een andere.

Wat is nodig om hier meer gebruik van te maken? Opnieuw wordt genoemd: zulke gesprekken als we tijdens dit onderzoek hebben gevoerd. Door het delen van de persoonlijke verhalen en het vertellen wat je bij de ander ziet van Jezus en welke talenten en passies je ziet, word je bewust van de kracht van de diversiteit in je team en van wat ieders bijdrage daarin is. Van de talenten en vrucht van de Geest die verschillende teamleden laten zien en welke plek ze daarmee hebben in het Lichaam van Christus en hoe God door iedereen heen werkt.

Vervolgens kunnen de taken ook afgestemd worden op deze talenten en is het goed de verschillende rollen die iedereen in het team vervult te benoemen. Dit is niet een eenmalig gebeuren, maar moet regelmatig herhaald worden om het bewustzijn in stand te houden. Extra belangrijk is het om te doen als er nieuwe teamleden komen.

Als afsluiting dit citaat van Y2: *Weet wie God is voor jou, dan weet je ook wie jij bent in Gods ogen en hoe je jezelf kunt zijn bij een jongere. En dan zijn er allemaal tools om daar meer over te ontdekken of als team meer op elkaar in gespeeld te zijn. Geef je talenten terug aan God en laat Hem door je heen werken.*

Diverse keren werd opgemerkt dat wat hier gezegd wordt over jeugd, ook geldt voor de hele gemeente, zoals bijvoorbeeld het elkaar persoonlijk kennen. En dat wat gezegd wordt over jeugdleiders óók geldt voor predikanten, zoals het delen van persoonlijke verhalen in de preek.

Conclusie gesprek 3

In het gesprek met de co-onderzoekers na de presentatie van de resultaten, constateren zij dat de groepen geen ideeën naar voren brengen die de organisaties nog niet kennen, sterker: de organisaties bevelen de meeste dingen al jarenlang aan. De waarde van de opbrengst zit dan ook niet in de eerste plaats in deze concrete ideeën, maar in het zélf ontdekken ervan door als jeugdleiders met elkaar deze drie gesprekken te voeren. Het volgende hoofdstuk gaat over de waarde van dit proces.

5. Waardering van het proces van de drie gesprekken

De gesprekken in het onderzoek zetten de jeugdleiders behoorlijk aan het denken. Het was bijvoorbeeld mooi te zien hoe ze zich gedurende het tweede gesprek bewust werden van wat ze willen, hoe ze dat doen en hoe dat samenhangt met wat ze als persoon uitstralen, waarbij met name de feedback die ze van elkaar ontvingen een belangrijke rol speelde.

5.1. Evaluatie van de deelnemers

Na elke bijeenkomst evalueerden de groepjes en aan het eind van het derde gesprek keken ze terug op het totale proces aan de hand van een zelfgekozen voorwerp. Unaniem waarden ze de gesprekken enorm, deze waren inspirerend, verdiepend, leerzaam en ook gewoon leuk. De volgende aspecten kwamen vaak terug.

1. Elkaar beter leren kennen

Het was interessant elkaars verhalen te horen en zo elkaar beter te leren kennen. Y2 koos als beeld een flesje lijm:

Ik vind dit soort gesprekken altijd mooi omdat het mensen dichterbij elkaar brengt, ik heb jullie leren kennen. J4: Wat ik het tofste vond was op deze manier spreek je elkaar echt van hart tot hart.

Meerderen noemden hoe mooi het was elkaars passie en drive te zien. Er was openheid en kwetsbaarheid en dat werkt verbindend. De setting van een klein groepje droeg daaraan bij.

2. Bewustwording

Voor een aantal deelnemers was het begrip 'heil(zaam)' in het begin te abstract. Ook concrete voorbeelden geven was lastig. Langzamerhand werd het concreet en bleek juist enorm waarden; het heeft hen bewust gemaakt van hun eigen verhaal en hun eigen geloof en waarom ze dat door willen geven aan jongeren. Y6 pakt een rasp:

we zijn helemaal afgeraspt, ons diepste zijn kwam naar buiten.

Y3 kiest een plant: *Ik ben door deze gesprekken bewuster geworden van dat ik zelf ook een plant ben die groeit en dat ik water nodig heb en het vertrouwen heb dat God mij draagt.*

3. Lijn in de gesprekken

Het eerste gesprek over de eigen geloofsverhalen is als het meest diep ervaren. Het was intensief om met deze diepe dingen bezig te zijn, het raakte mensen en riep emotie op. Diverse jeugdleiders noemen dat ze (te) weinig dit soort gesprekken voeren:

In het jeugdwerk zijn we gewend om heel praktisch te denken en dingen te organiseren, waarbij we voorbijgaan aan dit soort diepere vragen (J4).

Sommigen ervoeren het als geloofsopbouwend voor zichzelf.

In het tweede gesprek vonden veel deelnemers het lastig te zeggen wat aan hen als persoon van Jezus te merken is. Soms benoemden hun medeleiders dit spontaan voor elkaar, soms bevestigden zij wat een jeugdleider over zichzelf zei. Dit waren bijzonder kostbare momenten die hen echt raakten en bemoedigden. Het aan elkaar teruggeven wat je bij de ander ziet en de ander bevestigen is iets dat blijkbaar niet veel gebeurt, maar wat de jeugdleiders wel enorm goed doet.

In het derde gesprek was het lastig te bepalen wat de belangrijkste werkzame factoren waren en uit de brainstorm een idee te halen dat ze verder wilden uitwerken. Hier kwam de weerbaarheid van

de praktijk regelmatig naar voren: je kunt wel van alles willen met jeugdleiders, maar de jeugdleiders willen niet altijd investeren in extra bijeenkomsten.

4. Gespreksleider

Verschillende factoren hebben gemaakt dat de gesprekken sterk gewaardeerd worden: de ingezette werkvormen, de waarderende aanpak en vooral de *externe* gespreksleider die goed samenvatte, doorvroeg en een positieve en waarderende sfeer schiep. Ook voor de co-onderzoekers zelf waren de gesprekken bijzonder waardevol: het was inspirerend en bracht reflectie op het eigen werk op gang.

5. Vaker doen

Na elk gesprek zeiden deelnemers dat ze dit soort gesprekken te weinig voeren en het vaker willen doen met meerdere jeugdleiders. In het gesprek na de presentaties van de uitkomsten, vertelden verschillende deelnemers dat ze hier ook al concrete plannen voor aan het maken waren.

De invloed van corona

Corona maakte het soms lastig recente concrete voorbeelden te noemen, omdat veel jeugdwerk stil lag. Dat de gesprekken online waren, bleek geen belemmering voor de diepgang.

5.2. Evaluatie van de onderzoekers

We hebben bewust gekozen voor de waarderende methode. Dit was niet alleen te herkennen in de opzet van het hele onderzoek, maar ook in de manier waarop de gesprekken gevoerd werden: de interviewers toonden regelmatig waardering voor wat de deelnemers vertelden en de deelnemers verwoordden ook hun waardering voor elkaar. Dit gaf een positieve sfeer in de gesprekken en leverde een belangrijke bijdrage aan de positieve waardering van het proces.

1. Positief beeld

Tegelijkertijd kan deze waarderende en narratieve insteek natuurlijk ook een te positief beeld geven van de werkelijkheid. De deelnemers werd gevraagd voorbeelden te geven waarin de heilzaamheid van Jezus voor hun eigen leven en de manier waarop zij dit met jongeren delen aan het licht kwam. We hebben niet gevraagd naar situaties waarin dit niet lukte; die zijn er ongetwijfeld ook.

In het derde gesprek was het soms lastig de waarderende insteek vast te houden, als jeugdwerkers mogelijkheden bedachten waarvan ze zich tevens realiseerden dat de uitvoering in de praktijk weerbarstig zou zijn.

2. Verhalen

Een ander aspect van de methode waarderend onderzoek is het narratieve: de deelnemers werden uitgedaagd concrete verhalen te vertellen over hoe heil werkt in hun eigen leven en concrete voorbeelden te geven uit de praktijk van hun jeugdwerk. De co-onderzoekers vroegen hier goed op door en dat was voor de deelnemers zowel lastig als verrijkend. Het hielp hen hun eigen verhaal onder woorden te brengen en ze vonden het kostbaar de verhalen van de anderen te horen.

Helaas is er in dit samenvattende rapport geen plaats om al die verhalen na te vertellen. In dit rapport zijn vooral de resultaten weergegeven en geanalyseerd. Daarmee verdwijnt echter misschien wel het belangrijkste: het zijn stuk voor stuk persoonlijke, mooie, authentieke en

kwetsbare verhalen. Regelmatig moesten de jeugdleiders zoeken naar woorden en vooral naar concrete voorbeelden bij een abstract begrip als heilzaam.

Luisterend naar alle verhalen, was ik regelmatig onder de indruk van de enorme rijkdom aan beelden van en ervaringen met Jezus die in de gesprekken naar voren kwamen. Ik wil dit hoofdstuk dan ook eindigen met een citaat van N6:

Wat een rijkdom hebben we met elkaar, als de jongeren dít allemaal zouden horen....

3. Reflectie en aanbevelingen

3.1 Theologische Reflectie

Een vraag vanuit het lectoraatsonderzoek is de rol die ‘verzoening door voldoening’ speelt als motivatie voor missionair/jeugdwerk. In hun visie op Jezus en heil noemen veel deelnemers in het eerste gesprek begrippen als zonde, schuld, redding en verlossing, deze ‘normatieve’ begrippen maken deel uit van hun ‘beleden geloof’ (Cameron, 2010). In het tweede gesprek over wat zij belangrijk vinden om door te geven en hoe zij dat doen, komen deze begrippen wel terug, maar minder sterk. Niemand zegt letterlijk “de jongeren moeten in Jezus geloven omdat ze anders verloren gaan.” Het accent lijkt te verschuiven van ‘oordeel’ naar ‘aanvaarding’, van ‘rechter’ naar ‘vriend’. In de conclusies van de eerste gespreksronde, schreef ik: “de jeugdleiders willen het accent niet leggen op kennis, maar op dat je een relatie met Jezus kunt hebben en ze willen dat jongeren ontdekken dat die relatie op allerlei manieren heilzaam is voor hun leven. Het accent ligt daarbij sterk op de gevolgen voor hun identiteit: het geliefd zijn, geaccepteerd worden, je bent goed zoals je bent.” Wat is hier aan de hand? Is er sprake van ‘therapeutisering’ van het geloof? Geven de jeugdleiders hun eigen ervaring van aanvaarding aan de jongeren door zónder dat zij ook het oordelende aspect doorgeven? En als dat zo is, wat betekent dit dan voor het godsbeeld van de jongeren? Het lijkt me interessant hier verder onderzoek naar te doen.

In de veelkleurigheid van de visies op Jezus en zijn heilzame relevantie, is de kerkelijke kleur van de deelnemers goed te herkennen. Bij meerderen is er ook invloed vanuit andere bronnen zoals christelijke organisaties en theologische opleiding.

Iets anders dat opvalt is dat het lezen van de Bijbel door een aantal deelnemers genoemd wordt als behulpzaam in het corrigeren van beelden die ze vanuit hun kerkelijke traditie hebben opgedaan.

We zagen dat een ‘goede’ theologie belangrijk is om te voorkomen dat jongeren hun geloof kwijtraken met name als ze geconfronteerd worden met de gebrokenheid van het leven, zowel in confrontatie met ziekte en dood als met hun eigen ‘gebrokenheid’ (Root en Dean, 2011). In de verhalen die de deelnemers vertellen over hoe hun beeld van Jezus is gevormd en veranderd komen deze thema’s inderdaad regelmatig naar voren: ziekte, dood, depressie en zoektocht naar identiteit. Overigens vaak pas ná de adolescentie en ook lang niet bij alle deelnemers. De deelnemers vertellen hoe ze juist in deze moeilijke periodes de heilzame nabijheid van God/Jezus hebben ervaren en soms zelfs innerlijke of fysieke genezing ontvingen. Als we kijken naar wat de jeugdleiders belangrijk vinden dat jongeren ontdekken over Jezus, verdwijnt dit aspect naar de achtergrond. Wel noemen zij ‘dat Jezus erbij is’. H1 en H4 benoemen dat Jezus is gekomen om te verlossen van schuld en zonde, maar dat lijkt vooral dogmatisch te zijn. Alleen voor O6 is de gebrokenheid een expliciet thema om aan de orde te stellen. Een aantal jeugdleiders geeft aan dat het belangrijk is dat er ruimte is voor alle vragen die jongeren hebben. N6 benoemt dit het sterkst en zij heeft ook een apart groepje opgezet voor jongeren met (geloofs)vragen. Ook O5 benadrukt het belang van ruimte voor de zoektocht op basis van haar eigen ervaringen. In enkele verhalen komt het belang van kunnen vergeven naar voren.

Het onderzoek levert te weinig gegevens op om te kunnen concluderen dat het thema van omgaan met lijden en gebrokenheid te weinig of niet op een goede manier aan de orde komt in het jeugdwerk. Wel dat het een thema is dat aandacht verdient. Hiernaar zou verder onderzoek gedaan kunnen worden.

Root pleit voor het voortdurend hanteren van de ‘hermeneutische schommel’ tussen de leefwereld van de jongeren en de normatieve bronnen. De jeugdleiders geven aan dat zij het belangrijk vinden een relatie met de jongeren op te bouwen, zodat zij weten wie de jongeren zijn en wat hen bezighoudt en ruimte te creëren voor openheid en kwetsbaarheid van de jongeren. Zij vinden het belangrijk aan te sluiten bij de leefwereld van de jongeren en om zonder oordeel naar de jongeren te luisteren. In de verhalen die zij hierover vertellen, geven ze vooral aan dat ze de jongere het gevoel willen geven dat hun vragen er mogen zijn en dat ze zich gezien, geaccepteerd en geliefd mogen voelen. Er worden weinig tot geen verhalen verteld over hoe de jeugdleider de jongere hielp zijn eigen leven te verbinden met het evangelie. Dat wil niet zeggen dat dit niet gebeurt, alleen dat bij het doorvragen naar concrete voorbeelden deze blijkbaar niet als eerste boven komen.

Ook dit is een interessant punt om verder onderzoek naar te doen: in hoeverre zijn (al dan niet theologisch geschoolde) jeugdleiders in staat om deze hermeneutische schommel te hanteren?

We hebben de verhalen die de deelnemers vertellen over hoe Jezus heilzaam is in hun eigen leven bekeken vanuit een aantal grote vragen die belangrijk zijn in de identiteitsvorming van jongeren. Daarin zien we dat de thema’s ‘*wat is er mis?*’, ‘*identiteit*’, ‘*betekenis van het leven*’ en ‘*gevolgen voor het leven van alledag*’ het meest genoemd zijn. Het thema ‘*hoe maakt Jezus gelukkig*’ loopt door alles heen.

De deelnemers maken de hermeneutische brug tussen hun eigen biografie, hun eigen ervaringen en hun ‘theologie’. Er is een duidelijk verband tussen hun eigen ervaringen en zowel de inhoud van het geloof dat zij door willen geven als de manier waarop zij dat willen doen. Het delen van eigen ervaringen zien zij als één van de belangrijkste werkzame factoren. Op basis hiervan zou ik willen stellen dat we niet alleen te maken hebben met een hermeneutische schommel tussen de jongere en de bronnen, maar van een hermeneutische driehoek waarin er heen en weer bewogen wordt tussen het verhaal van God, het verhaal van de jeugdleider en het verhaal van de jongere. In *The Art of Connecting* wordt deze hermeneutische driehoek uitgewerkt (Crowne en Muir, 2007)⁹. Hierin leren deelnemers alle drie de verhalen beter kennen en ze te verbinden, wat echt een ‘kunst’ is.

Powell e.a. stellen dat ‘abstracte dogma’s en formules’ jongeren niet aanspreken. Enkele deelnemers vonden het lastig los te komen van dogmatische taal. Met name in één HGJB-groep had men moeite concreet over Jezus te praten. De deelnemers gaven aan dat ze dit niet gewend waren en dat het misschien zelfs te dichtbij kwam. In de andere HGJB-groep werden voorbeelden genoemd van situaties waarin het moeilijk was jongeren inhoudelijk te boeien. Deze groepen benoemden het ‘grote verhaal’ van zonde – verlossing – dankbaarheid, maar hadden moeite dit te vertalen naar het alledaagse leven van de jongeren. Hetzelfde gold voor de evangelische groep van Navigators-LEF.

Een ander punt dat in *Growing Young* naar voren komt, is dat kerken die jongeren uitdagen om het goede te doen voor jongeren aantrekkelijk zijn, in tegenstelling tot kerken die de nadruk leggen op verboden. Die nadruk op verboden komt wel voor in een aantal biografieën van deelnemers, die echter allen aangeven dat het heilzame van het evangelie juist zit in de bevrijding van dit ‘juk’ van geboden. Allen leggen de nadruk op Jezus’ liefde en aanvaarding. Het uitdagen van jongeren is niet een belangrijk thema in de vertelde verhalen. Het komt naar voren bij N2 en 3 die het leven met Jezus als een avontuur ervaren en dat met de jongeren willen delen, o.a. door hen ook actief te laten participeren in kinderactiviteiten. Uitdaging zit er ook in de zogenaamde #Durfte activiteiten in de gemeente van N4-6.

⁹ Materiaal van Youth for Christ

Ook hier geldt dat op basis van de interviews niet geconcludeerd kan worden dat er te weinig uitdaging is, alleen dat dit aspect niet als vanzelf veel in de verhalen naar voren komt.

3.2 Conclusies en aanbevelingen

We begonnen ons onderzoek met de volgende hoofdvraag: *Wat ontdekken jeugdwerkers als zij met elkaar in gesprek gaan over de heilzame relevantie van Jezus voor hun eigen leven en wat deze betekent voor hoe zij hun jeugdwerk vormgeven? En hoe kunnen zij dit zó versterken dat de heilzame relevantie van Jezus voor jongeren meer betekenis krijgt?*

Het antwoord op de hoofdvraag valt grofweg uiteen in *proces* en *inhoud*. Het proces is daarbij het belangrijkste geweest. Elke groep heeft een waardevol proces doorgemaakt dat hen dichterbij zichzelf en elkaar heeft gebracht en waar ze hun eigen verbeterpunten voor hun jeugdwerk uit hebben gehaald.

Het antwoord op de hoofdvraag is dat jeugdleiders ontdekken dat het voeren van dit gesprek bijzonder waardevol is, dat ze het te weinig doen en graag meer willen doen. Ze ontdekken dat ze al veel in huis hebben, maar hier verder in kunnen groeien door elkaar te stimuleren zich in hun relatie met Jezus te blijven ontwikkelen, te oefenen in het delen van hun persoonlijke geloof(ervaringen) met jongeren en meer te investeren in hun relaties met een beperkt groepje jongeren.

1. De jeugdwerkorganisaties stimuleren plaatselijke jeugdleiders in (a) persoonlijke relaties met jongeren, (b) het delen van hun eigen geloof, (c) het actueel en relevant inzetten van de Bijbel en (d) gebed.

In het verslag van de derde bijeenkomst zijn al veel aanbevelingen hiervoor geformuleerd. De jeugdwerkorganisaties kunnen hier ieder voor zich mee aan de slag gaan. Daarbij kunnen ze ook gebruik maken van elkaars expertises, zoals die van Navigators-LEF en van YfC in het relationeel werken met jongeren en het inzetten van de 'hermeneutische driehoek' van *The Art of Connecting*. Veel aanbevelingen zijn voor de jeugdwerkorganisaties niet nieuw, zij kunnen wel nadenken over hoe ze deze inzichten het beste aan jeugdleiders kunnen overbrengen, d.w.z. welke strategie nodig is om hun hersens op 'aan' te zetten en ze in hun hart te laten landen.

Het proces van het voeren van de drie gesprekken met een externe gespreksleider is erg goed bevallen. De werkwijze die in dit onderzoek gevolgd is, kan uitgewerkt worden voor gebruik door plaatselijke jeugdgroepen. Mijn aanbeveling is dat de organisaties die dit gezamenlijk doen. Ook kunnen ze samen toerustingfilmpjes maken op de thema's die uit het onderzoek komen.

Deze vier werkzame factoren zijn niet alleen middelen voor geslaagd jeugdwerk, maar dragen ook het evangelie zelf in zich. Het lijkt me goed dit theologisch verder te onderbouwen en ook daarmee jeugdleiders te stimuleren hier vorm aan te geven.

2. Maak programma's over relevantie van het heil voor jongeren en jeugdleiders

Het begrip 'heil' blijkt een grote rijkdom aan betekenissen te hebben. Deze betekenissen kunnen gekoppeld worden aan existentiële vragen van jongeren. Jeugdwerkorganisaties kunnen deze vragen als leidraad gebruiken in programma's die zij aanbieden. Daarbij kunnen ze theologische onderbouwing geven, inzichtelijk maken waarom deze vragen belangrijk zijn voor jongeren en jeugdleiders stimuleren hun eigen verhalen rondom deze vragen met elkaar en de jongeren te delen.

Tegelijkertijd is het interessant en belangrijk de vragen rondom heil die in het CHE-lectoraat aan de orde komen in de missionaire setting ook in het jeugdwerk te bespreken.

Dit onderzoek en ook andere onderzoeken in dit lectoraat brengen vragen en ervaringen van 'gewone gelovigen' naar voren. Deze vragen en ervaringen zouden meer dan vaak gebeurt moeten/kunnen worden ingebracht in de 'formele theologie' (zoals boeken over geloofsleer), zodat jeugdleiders hiermee hun eigen geloof kunnen versterken en leren dit beter te verwoorden naar jongeren toe.

3. Besteed bij het werven en begeleiden aandacht aan het geloof van jeugdleiders en zorg voor divers samengestelde teams

Er komen nog een aantal andere zaken naar voren, zoals:

- Gevolgen voor het *werven van jeugdleiders* (niet op activiteit, maar op het vormen van relaties met jongeren en met hen oplopen). Aandacht voor persoon en geloof van de jeugdleider in de werving. Bij het werven van jeugdleiders en het samenstellen van teams letten op diversiteit in het team zowel m.b.t. leeftijd, karakter (o.a. vrucht van de Geest), leerstijlen en geloofsverhalen.
- Openheid voor vragen en twijfels, niet alleen door te zeggen "ik weet het ook niet," maar jongeren serieus nemen door samen met hen te gaan zoeken zowel naar antwoorden als naar hoe te geloven mét vragen.

4. Stimuleer dat jongeren geloofservaringen opdoen buiten hun eigen context.

In de geloofsverhalen van de jeugdleiders kwam het belang van landelijke events en kampen naar voren, waar jongeren (a) buiten hun eigen context geloofservaringen opdoen die indruk maken en (b) ervaren dat er veel meer christenen zijn. Het is voor jeugdwerkorganisaties belangrijk dit soort activiteiten aan te bieden en voor plaatselijke jeugdleiders om jongeren te stimuleren hieraan mee te doen en deze vervolgens waar mogelijk weer te verbinden het met leven van en binden de 'gewone' gemeente.

Bibliografie

Van den Brink, G. & van der Kooij, C., (2012) *Christelijke dogmatiek*, Zoetermeer: Boekencentrum.

Cameron, H., Bhatti D. (2010). *Talking about God in practice, theological action research and practical theology*, Londen: SCM Press.

Crowne, R., Muir, B. (2007), *The art of connecting, jij Jezus en je vrienden*, Ashford: JMM.

Dean, K.C., Clark C. & Rahn, D. (2001), *Starting Right, thinking theologically about youth ministry*, deel 3: detecting our convictions and evaluating our practices, Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House.

Van Duffelen, E. en Roor B, 2021, *Impactonderzoek pionieren*, intern document lectoraat theologie CHE, Ede.

Masselink R., Ijbema, J. (2011), *Het waarderen werkboek, De praktijk en implementatie van Appreciative Inquiry*. Nieuwerkerk aan den IJssel: Gelling Publishing

Powell, K, Mulder, J & Griffin, B, (2016). *Growing Young, 6 essential strategies to help young people discover and love your church*. Grand Rapids, Michigan: Baker Books.

Root, Andrew & Dean, K.C. (2011). *The theological turn in youth ministry*, Downers Grove: InterVarsity Press.

Stoppels, S. (2019). *Heil zien in missionaire initiatieven, Een zoektocht naar de theologie achter nieuwe vormen van geloofsgemeenschap*. Ede: CHE.